

Szanowne Panie Posłanki, Szanowni Panowie Posłowie,

pod obrady Sejmu wkrótce trafi rządowy projekt ustawy o Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. Już od ubiegłego roku tryb pracy nad nim oraz zawartość merytoryczna budzą kontrowersje w środowisku stowarzyszeń i fundacji. W konsultacjach publicznych wystosowaliśmy stanowisko kwestionujące zasadność powoływania nowej instytucji. Również inne opinie zgłoszone w konsultacjach publicznych były krytyczne, a wśród stanowisk zgłoszonych pisemnie przez organizacje pozarządowe i ich związki, aż 32 z 48 wprost podważało sens powołania Centrum.

Centrum będzie agendą rządową, przed którą stawia się cele nie do spełnienia. Widać to w szczególności w uzasadnieniu projektu, które nie wyjaśnia, w jaki sposób Centrum ma rozwiązywać zdiagnozowane problemy rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Nie wiadomo jakimi środkami docelowo ma dysponować Centrum. Jak na razie jest to jedynie Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO) o rocznym budżecie 60 mln zł, prowadzony od 2004 roku przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Inne planowane przez projektodawców fundusze, jak fundusz z ustawy o grach hazardowych o niegwarantowanej wysokości, są niepewne. Ponadto powołanie ustawą quasi-rządowego podmiotu pozostającego poza strukturą administracji rządowej i służby cywilnej po to tylko, żeby przenieść jeden program dotacyjny, jest przedsięwzięciem kosztownym, tworzącym zbędną biurokrację (Centrum docelowo ma dysponować blisko 60 etatami), a dodatkowo kreującym ryzyka nadużyć z uwagi na słabsze możliwości kontroli.

Ma to być instytucja jednoosobowo zarządzana przez dyrektora (działającego pod nadzorem członka Rady Ministrów). Rada Narodowego Centrum, gdzie organizacje społeczne mają mieć swoich przedstawicieli, posiada głównie funkcje opiniodawcze. Dyrektor będzie jednoosobowo podejmował wszystkie decyzje związane z zarządzaniem i samodzielnie decydował o każdym rozporządzeniu majątkiem Centrum o wartości do 200 000 zł. Projekt nie odpowiada na bardzo istotne pytanie, kto będzie podejmował decyzję o przyznaniu dotacji. Wydaje się zatem, że to właśnie dyrektor Centrum będzie miał decydujący wpływ na wydatkowanie dziesiątek milionów złotych z budżetu państwa. Taką konstrukcję zarządzania Centrum oceniamy negatywnie jako mało przejrzystą i tworzącą pole dla uznaniowych niemerytorycznych decyzji o dofinansowaniu inicjatyw społecznych.

Projekt Narodowego Centrum nie rozwiązuje problemów, z którymi podejmujący aktywność społeczną obywatele borykają się w swojej działalności od lat. Wskazują to liczne głosy krytyki wobec planów jego powołania, wynikające z braku partnerskiego dialogu o kierunkach rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Polsce i roli państwa we wspieraniu aktywności obywatelskiej. Okazją do takiego dialogu mogłyby być konsultacje zapowiadane przez rząd Narodowego Programu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. Z publicznych informacji na stronie internetowej Pełnomocnika Rządu do spraw Społeczeństwa Obywatelskiego wynika jednak, że prace nad programem są zamrożone od ponad roku. Oznacza to, że zamiast pracą nad rządową strategią wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego zajęto się pracami nad powołaniem instytucji, która dysponować ma środkami finansowymi na działania obywatelskie w sposób mniej przejrzysty niż to się działo dotychczas.

Los projektu o Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego i konsekwencje jego powołania są teraz w Państwa rękach. Apelujemy o odrzucenie projektu w całości w pierwszym czytaniu. Jednocześnie deklarujemy gotowość do partnerskiej rozmowy o stanie społeczeństwa obywatelskiego w Polsce, jego mocnych i słabych stronach, brakach i potrzebach oraz o tym, jak państwo może pomóc w tworzeniu sprzyjających warunków dla jego rozwoju.

Sygnatariusze:

- Fundacja Instytut Myśli Obywatelskiej im. Stańczyka
- Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
- Fundacja im. Stefana Batorego
- Forum Darczyńców w Polsce
- Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych
- Polska Fundacja im. Roberta Schumana
- Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych
- Stała Konferencja Ekonomii Społecznej
- Stowarzyszenie Klon/Jawor

działające w partnerstwie "Dobre prawo dla organizacji pozarządowych" – porozumieniu organizacji pozarządowych, działających na rzecz niwelowania barier prawnych i tworzenia przyjaznego otoczenia dla rozwoju aktywności społecznej, inicjatyw obywatelskich oraz organizacji pozarządowych. Tworzą je stowarzyszenia i fundacje, które zadeklarowały gotowość do wspólnego działania w formule zaproponowanej w Strategicznej Mapie Drogowej rozwoju sektora obywatelskiego.